

Politechnika Łódzka

Wydział Organizacji i Zarządzania
Instytut Marketingu i Zrównoważonego Rozwoju

Łódź, dnia 8 września 2023 r.

dr hab. Edyta Pietrzak, profesorka uczelni

Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Dariusza Jędrasiaka pt. *Dyplomacja edukacyjna w procesie kształtowania wizerunku Japonii na przykładzie działań wybranych placówek oświatowych w Polsce* przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Małgorzaty Pietrasiak na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego

Przedłożona do recenzji rozprawa obejmuje w swej części merytorycznej wstęp, sześć rozdziałów oraz wnioski i zawiera się w 171 stronach. Część uzupełniającą stanowi bibliografia, spisy wykresów i tabel oraz załączniki, tak, że całość rozprawy obejmująca część merytoryczną i uzupełniającą zawiera się na 220 stronach.

Zgodnie z wymogami ustawowymi¹ rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Uwzględniając te wskazania w ocenie pracy doktorskiej mgra Dariusza Jędrasiaka przyjęte zostały następujące kryteria:

- Ocena oryginalnego rozwiązania problemu badawczego.
- Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej autora w dyscyplinie nauka o polityce i administracji.
- Ocena umiejętności autora do prowadzenia samodzielnych badań naukowych.

By dokonać oceny powyższych aspektów należy również odnieść się do zagadnień takich jak wybór tematu oraz znaczenie podjętej tematyki, cel pracy i hipotezy badawczej, metodologia badań, czy struktura rozprawy.

¹ Art. 187.1. 2. *Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.*, Dz. U. 2018, poz.1668.

Ocena oryginalnego rozwiązania problemu badawczego

Pan magister Dariusz Jędrasiak uczynił przedmiotem swojej dysertacji doktorskiej ważny i nie przedstawiony dotychczas w takim ujęciu, problem badawczy. Temat rozprawy sformułowany został w taki sposób, że wypełnia on lukę badawczą dotyczącą zależności między współpracą międzynarodową w dziedzinie oświaty a wizerunkiem państwa. Rozprawa mieści się w obszarze badań nad dyplomacją publiczną i dyplomacją edukacyjną oraz daje okazję do przeprowadzenia analiz mających wpływ na ustalenia teoretyczne z zakresu nauk o polityce i administracji.

Przedstawioną do recenzji dysertację czytałam z wielką przyjemnością, ponieważ, co nieczęsto się zdarza, odznacza się ona głęboko humanistycznym duchem. Powstała z pasji badacza, która jest jednocześnie jego *modus vivendi*. Tym bardziej jest to warte uwagi, że podejmuje ona tematykę rzadką inie do końca docenianą. Autor dostrzega w niej wartość, a także potrafi zainteresować nią świat nauki. To bardzo cenna umiejętność.

Oceniając umiejętność postawienia i rozwiązania problemu badawczego należy odnieść się do celu jaki stawia sobie badacz. Jak by się tego można było spodziewać, nie pisze o nim jednak wprost we wstępie. Z treści można jednak wysnuć wniosek, iż celem teoretycznym rozprawy jest doprecyzowanie i uzupełnienie definicji dyplomacji edukacyjnej oraz wskazanie jej miejsca i znaczenia w dyplomacji publicznej. Dopiero we wnioskach końcowych, doktorant jasno stwierdza, iż celem rozprawy było przyjrzenie się dyplomacji edukacyjnej oraz wskazanie na osiągnięcia i problemy, które realizację zadań dyplomacji edukacyjnej osłabiają. Brak mi zatem logicznego połączenia między poszczególnymi etapami procesu badawczego jak również powiązania ich z wybranymi metodami badawczymi.

Z korzyścią dla pracy byłoby wyjaśnienie już na początku rozprawy przejścia od obszaru badawczego do pytań badawczych obraz sformułowanie celu i powiązanie go z hipotezami badawczymi a następnie dostosowanie do nich odpowiednich metod badawczych w celu ich weryfikacji. Tym samym wstęp stałby się bardziej klarowny.

Przedłożona do oceny rozprawa spełnia standardy w zakresie struktury, objętości i proporcji przyjmowanych dla rozpraw doktorskich. Została ona podporządkowana hipotezom badawczym. Układ dysertacji jest właściwy. Składa się ona ze wstępu oraz sześciu rozdziałów (choć autor we wstępie pisze, że czterech). Pracę kończą wnioski oraz bibliografia. Uzupełnieniem są załączniki, jak również spis tabel i wykresów. Układ pracy jest przemyślany i logiczny. We wstępie autor przedstawia genezę problemu oraz motywacje podjęcia badań, omawia literaturę przedmiotu, wskazuje hipotezy badawcze oraz przedstawia strukturę pracy (jest ona jednak niezgodna ze strukturą zawartą w spisie treści jak i samej pracy). W rozdziale pierwszym doktorant

przeprowadza analizę definicji dyplomacji publicznej, omawia jej zagadnienie, analizuje także rolę kultury, sportu, turystyki w tym zagadnieniu, by w efekcie odnieść się do wpływu dyplomacji publicznej na budowanie wizerunku państwa. Odnosi się w tej analizie wprost do dyplomacji edukacyjnej i sposobów jej wykorzystania przez państwa. W rozdziale drugim omawia politykę oświatową w sensie ogólnym. W rozdziale trzecim politykę oświatową Polski. Pytanie tylko, dlaczego zdecydował się w jego tytule na okres post zimnowojenny? W rozdziale czwartym opisuje politykę oświatową Japonii w kontekście dyplomacji edukacyjnej, wykazuje podobieństwa i różnice między oświatowymi Polski i Japonii pod kątem budowania współpracy międzynarodowej, analizuje politykę oświatową w oparciu o obowiązujące akty prawne. W rozdziale piątym autor analizuje działania szkół polskich i japońskich w zakresie współpracy międzynarodowej i dyplomacji edukacyjnej, dokonuje także porównania i oceny projektów realizowanych w krajach Unii Europejskiej. Rozdział szósty stanowi studium przypadku II LO w Łodzi. Wnioski autor formułuje w oparciu o postawione hipotezy badawcze oraz proponuje systemowy model organizacji współpracy międzynarodowej na poziomie szkół średnich.

Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej autora w dyscyplinie nauki o polityce i administracji

Recenzowana rozprawa, podejmująca zagadnienie dyplomacji edukacyjnej w procesie kształtowania wizerunku Japonii może być przypisana do nauk o polityce i administracji. Temat zawiera się w zakresie dyscypliny. Co do oceny doboru ram teoretycznych i konsekwencji ich zastosowania w dysertacji, należy zauważyć, że są one poprawnie dobrane i wykorzystane, a następnie odnoszą się także do wyników przeprowadzonych przez magistra Jędrasiaka badań empirycznych.

Również zawarty w rozprawie przegląd literatury świadczy o przypisaniu jej do nauki o polityce. Znajomość przytoczonej literatury przedmiotu oraz zastosowanie powyższych odniesień teoretycznych i metod badawczych świadczy o orientacji doktoranta w dyscyplinie oraz metodologii badań politologicznych. Doktorat wykorzystał w rozprawie 181 pozycji literatury przedmiotu. Znaczna część to opracowania polskojęzyczne. Brak jednakże szerszej analizy pozycji w językach obcych, choć część teoretyczna pracy mogłaby je zawierać i pozostawia to pewien niedosyt. Wśród wymienionych można znaleźć zarówno opracowania poświęcone kluczowym zagadnieniom poruszonym w rozprawie jak, jak też publikacje dotyczące metodologii badań. Są to źródła o charakterze dokumentów prawnych, monografii, opracowań oraz artykułów naukowych, a także biuletyny czy strony internetowe organizacji.

Ocena umiejętności autora do prowadzenia samodzielnych badań naukowych

Doktorant stawia pytania o to w jaki sposób i w jakim zakresie współpraca edukacyjna może sprzyjać rozwojowi relacji między Polską i Japonią oraz czy programy realizowane w szkołach średnich mogą zmieniać wizerunek Japonii w naszym kraju? By znaleźć odpowiedzi na tak postawione pytania, autor stawia trzy, poprawnie skonstruowane hipotezy badawcze:

H-1: dyplomacja edukacyjna jest częścią dyplomacji publicznej. O ile współpraca międzynarodowa na szczeblu szkół wyższych jest intensywnie rozwijana to współpraca na szczeblu szkół średnich jest niedoceniana.

H-2: polityka oświatowa Japonii i Polski w XXI w. sprzyja kontaktom międzynarodowym obu państw, natomiast w niewielkim stopniu odnosi się do możliwości współpracy z odległymi pod względem geograficznym i cywilizacyjnym regionami.

H-3: działania podejmowane na rzecz rozwijania zainteresowań i wiedzy o Japonii przynoszą pożądane efekty, ale niewielka skala tych działań nie ma większego wpływu na polepszenie wzajemnego wizerunku.

Zastosowane przez doktoranta metody i narzędzia badawcze są właściwe z punktu widzenia tematu dysertacji, celów oraz pytań badawczych i powiązane z tematyką poszczególnych rozdziałów.

W części teoretycznej pracy doktorant podejmuje problematykę dyplomacji publicznej, siły miękkiej państwa oraz dyplomacji edukacyjnej. Stawia pytanie, w jaki sposób dyplomacja edukacyjna przekłada się na wizerunek państwa. Cel jaki sobie stawie w tej części to doprecyzowanie i uzupełnienie definicji dyplomacji edukacyjnej oraz wskazanie jej miejsca i znaczenia w dyplomacji publicznej. Dlatego też metodą jaką zastosował autor w części teoretycznej jest analiza źródłowa oraz wyjaśnienie przyczynowo-skutkowe, odnoszące badane zjawiska do szerszego kontekstu społecznego i międzynarodowego wsparte również przez metodę porównawczą.

W części empirycznej doktorant przeprowadził badania ankietowe i wywiady wśród: placówek oświatowych w Polsce realizujących współpracę międzynarodową na polu szeroko rozumianej edukacji z placówkami japońskimi; szkół średnich w Polsce i Japonii biorących udział w takich wymianach; instytucji międzynarodowych i państwowych zajmujących się tego typu działaniami. Dotyczą one zakresu współpracy, wiedzy o państwach będących przedmiotem analizy, aspektów technicznych i organizacyjnych kontaktów międzynarodowych na poziomie szkół średnich oraz ich wpływu na budowanie wizerunku i prowadzenie działań w zakresie dyplomacji publicznej.

Brakuje tu jednak osadzenie przeprowadzonych badań w metodologii i poprzedzenia ich metodologicznym wstępem. W podrozdziale 5.4 autor na stronie 130 pisze „Na podstawie wskazówek metodologicznych, opisanych w pracy Bäckera, podporządkowałem metodę problemowi badawczemu zgodnie z metodologią badań politologicznych: metoda powinna być dobrana zależnie od postawionego problemu badawczego.” Nie wyjaśnia jednak szczegółowo jakie metody zastosował i jakiemu konkretnie problemowi je przyporządkował. Tym bardziej, że o czym pisze, bada placówki oświatowe, szkoły i instytucje i do tego celu używa odmiennych narzędzi w postaci ankiety lub wywiadu. Zatem korzystne dla rozprawy byłoby doprecyzowanie kwestii metodologicznych.

O ile część teoretyczna, nie budzi większych zastrzeżeń, to można odnieść wrażenie, że empiryczna część rozprawy napisana jest w sposób, któremu brak semantycznej ciągłości. Przedstawiane są w niej poszczególne zagadnienia i definicje, ale w sposób pofragmentowany, jakby były asamblażem, zbiorem dokumentów, wypunktowań i tabel.

Z recenzenckiego obowiązku zwrócić należy uwagę na szereg drobnych formalnych błędów czy niekonsekwencji, np. w zapisie nazwisk przywoływanych autorów. Raz są to pełne nazwiska, raz pierwsza litera imienia i nazwisko, innym razem tylko nazwisko, nawet jeśli przywoływane jest po raz pierwszy. Należałoby stosować się w tym względzie do dobrych praktyk akademickich jak i zasad bibliografii, za pierwszy razem podawać imię i nazwisko, następnie już tylko samo nazwisko.

Podobnie rzecz ma się z zapisem bibliograficznym źródeł internetowych. Autor czyni te zapisy niekonsekwentnie, niejednokrotnie podaje linki bez opisu bibliograficznego. Zawarte w rozdziale szóstym stanowiącym studium przypadku II LO w Łodzi wypowiedzi uczniów, mógłby znaleźć się w aneksie, a w rozdziale znajdować mogłaby się ich parafraza i analiza.

Uwagi natury ogólnej

Chciałabym zwrócić uwagę na te zagadnienia, które zostały przedstawione w pracy magistra Dariusza Jędrasiaka w sposób oryginalny, często stanowiący rozwinięcie tematyki podejmowanej dotychczas szerzej w literaturze przedmiotu, albo też są po prostu ważne podkreślenia.

- Przede wszystkim, godna zauważenie jest podjęta w rozprawie rola polityki edukacyjnej w dyplomacji publicznej. W dzisiejszych, pełnych kryzysów i napięć, czasach zainteresowanie badawcze skierowane w kierunku edukacji i polityki a nawet dyplomacji edukacyjnej, położenie

na nią nacisku i jej docenienie jest niezmiernie ważne. Trudno budować dobre państwo i społeczeństwo obywatelskie, a także polityki publiczne bez uwzględniania edukacji.

- Ciekawe i rozwijające poznawczo jest zawarte w części teoretycznej przedstawienie ciągu powiązań rozpoczęte od pojęcia kultury, następnie przejścia do zagadnienia dyplomacji i zaznaczenia w niej miejsca dyplomacji publicznej, kulturalnej, sportowej, samorządowej, cyfrowej, aż po dyplomację edukacyjną. Osadzenie wszystkich tych kategorii w teorii *soft power* czyni koncepcję teoretyczną rozprawy klarowną i zrozumiałą.

- Na pochwałę zasługuje również zawarty we wnioskach systemowy model organizacji współpracy międzynarodowej na poziomie szkół średnich.

- Na uwagę zasługują przeprowadzone przez doktoranta badania empiryczne w postaci 7 wizyt studyjnych w Japonii.

- Podkreślić należy wreszcie walor praktyczny rozprawy i to, że może stanowić ona materiał do wykorzystania przy planowaniu i organizacji profesjonalnych działań związanych z międzynarodowymi kontaktami młodzieży.

W związku z kilkoma niepewnościami, które pojawiają się podczas czytania rozprawy chciałabym sformułować wobec autora następujące pytania:

- Praca napisana jest z perspektywy polskiej. Ciekawym byłoby poznać japońską perspektywę dotyczącą zakresu przeprowadzonych badań. W ankietach badających wiedzę uczniów o krajach partnerskich magister Jędrasik analizuje 27 wywiadów z uczniami japońskich szkół i 115 z uczniami szkół polskich, to znacząca nierównowaga. Czy wynika z tego, że Polska jest bardziej zainteresowana współpracą z Japonią jak i samym krajem? Co można zrobić by zmienić tę tendencję?

- Pisze doktorant we wnioskach, że prowadzone w polskich szkołach średnich działania edukacyjne przynoszą długoterminowe efekty w zakresie *soft power*, nie przekłada się to jednak na szerszą tendencję instytucjonalną. Co zatem trzeba by było zrobić by dyplomacja edukacyjna na poziomie szkół średnich zaczęła być doceniana?

- Interesuje mnie również, jak autor rozprawy widzi przyszłość dyplomacji edukacyjnej zarówno w perspektywie polskiej, europejskiej jak i japońskiej?

Konkluzje

Całościowa ocena rozprawy doktorskiej Pana magistra Dariusza Jędrasiaka prowadzi do konkluzji, że poszerza ona stan wiedzy w zakresie nauki o polityce i administracji. Doktorant wykazał się umiejętnością oryginalnego formułowania i rozwiązanie problemu badawczego oraz ogólną wiedzą teoretyczną w zakresie nauk o polityce i administracji. Praca wykazuje także, że

posiada on umiejętność prowadzenia samodzielnych badań naukowych. Uznaję zatem, że recenzowana rozprawa spełnia ustawowe wymagania i może stanowić podstawę do nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji. Wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Edyta Pietrzak

dr hab. Edyta Pietrzak, prof. PŁ